

Sve odrednice u srpskoj organicističkoj misli srećemo u tim širim okvirima, posebno u nasleđu ruskih slovenofila.

Sami srpski organicistički mislioci, a posebno njihovi savremeni tumači, pozivaju se na rusko slovenofilsko nasleđe, pri čemu ne osvetljavaju u dovoljnoj meri njegovu recepciju kod Srba. Ta je recepcija, međutim, uistinu složen proces. Najpre, jedno je svojevremena recepcija, a nešto sasvim drugo zakasnela recepcija u današnje vreme kada se interesovanje za slovenofilsku organicističku misao obnavlja i u Rusiji i kod nas. Postoji i jedna "tehnička" teškoća. Kada navode ruske mislioce ili kada se na njih pozivaju naši organicisti (to se vidi posebno kod N. Velimirovića), oni ne ukazuju na izvore, ili tek u retkim prilikama to čine. To se odnosi na najveće ruske mislioce kakvi su K. Leontijev ili A. Homjakov i njihovi sledbenici. Primera radi, Leontijev se tek u novije vreme kod nas prevodi – on je inače ostavio dubok trag u istoriji ruske misli i kao teolog, mislilac i diplomata koji je imao specijalnu misiju među pravoslavnim narodima Istoka. U životu i diplomatskoj delatnosti ovog sjajno obrazovanog čoveka bilo je detalja koji su nezaobilazni "ključevi" u svakom pokušaju tumačenja njegove misli. Jednom je bičem išibao francuskog ambasadora koji se bio nepovoljno izrazio o ruskoj politici i njenim kontinentalnim aspiracijama. Opčinjen duhom vizantinizma on je temeljno gradio svoju organicističku koncepciju koja je bila ideja vodilja mnogim potonjim slovenofilima, čak i onima koji se nisu u celini slagali sa svim njegovim stavovima. Bio je čvrsto ubeđen da "ruski narod posebno nije ni stvoren za slobodu" jer nešto slično je tuđe organskom biću ruskog naroda koji je za njega "narod izabrani". Kod njega se ideja hrišanskog mesijanizma preoblikovala u ideju ruskog imperijalnog mesijanizma ruskog samodržavlja koje je on video kao embrion buduće teokratije. Rusija se po Leontijevu – to je čuvena Tjutčevljeva fraza – umom ne može shvatiti niti se može meriti merilima koja važe za druge narode posebno za narode dekadentnog "trulog Zapada" kako se on ne jednom izrazio. Glasovitu i mnogo korišćenu sintagmu "truli Zapad" upotrebljavaju pripadnici i levice i desnice. Ona se kod Hitlera prepoznaje kao izraz "plutokratski Zapad" a J. V. Staljin je takođe koristi u sličnom značenju. "Truli Zapad", zapisuje K. Leontijev, "truo je i sav kipti i smrdi sa svih strana i svuda gde se naša inteligencija pokušala usredsrediti". Budućnost Rusije ovaj organicistički mislilac je video na bizaran i zaista originalan način. U jednom pismu iz 1885. on ruskom caru preporučuje uvođenje komunizma jer to je sistem koji odgovara "organskom biću ruskog naroda". "Čulo i osećanja mi govore", pisao je K. Leontijev, "da će slovenski pravoslavni car jednom uzeti u svoje ruke socijalistički pokret i da će tako, uz blagoslov Crkve, ustrojiti socijalistički način života namesto onog buržoaskog, liberalnog načina života". To bi bio sistem, kaže Leontijev, koji bi počivao na trostrukom ropstvu – "seoskoj lokalnoj vlasti, Crkvi i caru". Možda je neko teorijski preciznije izrazio suštinu organicističke sheme ali slikovitije sigurno nije. Stoga nije neobično što su ga ne samo srpski već i drugi organicistički mislioci smatrali svojim učiteljem, a danas mu mesto učitelja malo ko spori u krugu obnove organicističke misli ili zakasnele recepcije nasleđa starih slovenofila. N. A. Berđajev je zapazio da suma ideja kod Leontijeva kao i kod A. Homjakova jeste jednostavno "prerada" ideja nemačkih filozofa i romantičara i da su ideje u procesu takve "prerade" izgubile svoj izvorni smisao. Nije jasno kako se može dokazati "ogromna prednost ruskog naroda nad drugim narodima", kaže Berđajev i podseća da je za Leontijeva ljudsko društvo "organizam" čije tajne znaju samo ubeđeni organicisti. "Ideja ličnosti", kaže Berđajev o Leontijevu, "koja u Hristovoj religiji ima centralno mesto u slovenofilskoj filozofiji društva je sasvim ugušena". Slovenofilske mitologeme su prepoznatljive a njihov je odjek u srpskoj organicističkoj misli takođe nešto lako prepoznatljivo. U duhu klasične organicističke sheme ruski slovenofili – ovde samo podsećamo da slovenofili nisu idejno jedinstveni – verovali su da je ekonomska i kulturna zaostalost jednog naroda svojevrsna prednost. Od toga nije bio daleko ni liberal A. I. Hercen u nekim svojim razmatranjima. Leontijev i Homjakov su, uostalom, autori one glasovite zamene predznaka. Oni su pojam *sabornost* iz crkvenodogmatskog vokabulara preoblikovali u organicističku društvenu doktrinu koju u svojim spisima nazivaju "društvena sabornost". A. Homjakov je u tom pogledu uistinu poglavlje za sebe iako i kod njega ne srećemo mnogo toga što bi bilo izvan tradicionalne organicističke koncepcije čak i u ruskoj slovenofilskoj ili neoslovenofilskoj varijanti. I on insistira na mitu o ruskom narodu, "neukom i neprosvećenom", koji će biti izabran i koji će ponuditi svetu model novog reda i poretka namesto onog